

PELIRAJAT'ON-TOIMINNAN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA EDUSKUNNALLE LAIKSI ARPAJAISLAIN MUUTTAMISESTA

Sosiaalipedagogiikan säätiön Pelirajat'on-toiminta kiittää mahdollisuudesta lausua näkökulmansa arpajaislakiin suunnitelluista uudistuksista. Pelirajat'on-toiminta auttaa ongelmallisesti rahapelaavia ja heidän läheisiään vertaistuen ja kokemustiedon avulla: vertaisryhmissä, puhelimesta ja verkossa, voimavarakursseilla ja lomilla sekä keskustelutilaisuuksissa. Ohjaajina toimivat koulutetut vertaiset: toipuneet pelaajat ja pelaajan läheisenä eläneet.

Otamme arpajaislain uudistusehdotuksista kantaa ainoastaan lisättäväksi ehdotettuun pykälään 14c: **”Veikkaus Oy:n on tunnistettava pelipisteeseen sijoitettua raha-automaattia pelaava pelaaja. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, miten pelaaja tulee tunnistaa.”**

Lakiuudistuksen pyrkimys on esitysluonnoksen mukaan (s. 14)¹ *tehostaa arpajaislain ja suomalaisen rahapelipolitiikan keskeisimmän tavoitteen eli rahapelaamisesta aiheutuvien taloudellisten, sosiaalisten ja terveydellisten haittojen ehkäisemistä ja vähentämistä*. Jotta nämä uudistukselle asetetut tavoitteet voidaan mahdollisimman tehokkaasti saavuttaa, ehdotamme uuden 14c-pykälän laajentamista koskemaan pakollista tunnistautumista kaikissa Veikkauksen tarjoamissa rahapeleissä sekä sisältävän lisäksi määritelmän yhdestä pelaamisen hallinnan välineiden kokonaisuudesta.

Ehdotuksemme uudeksi pykäläksi 14c:

”Veikkaus Oy:n on tunnistettava rahapelejänsä pelaavat henkilöt sekä tarjottava heille kaikkia rahapelaamisen kanavia kattavaa yhtä pelaamisen hallinnan välineiden kokonaisuutta.

Pelaamisen hallinnan välineiden tulee sisältää pakollinen omien kulutusrajojen asettaminen sekä mahdollisuus omaehtoisen pelikiellon asettamiseen määrääjäksi sekä toistaiseksi voimassaolevana. Valtioneuvoston asetuksilla voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, miten pelaaja tulee tunnistaa sekä millaisia pelaamisen hallinnan välineitä hänelle tarjotaan. Asetettavilla säännöksillä pyritään saavuttamaan rahapelipolitiikalle pelihaittojen ja pelituottojen osalta asetettavat tarkat tavoitteet.”

Muutosehdotustemme perusteena on suomalaisen rahapelipolitiikan perimmäinen tavoite, rahapelihaittojen ehkäiseminen. Rahapelimonopolimme tulee tehdä kaikkensa rahapelihaittojen vähentämiseksi, ongelmien syntymisen ehkäisemiseksi sekä vastuullisen rahapelaamisen edistämiseksi. Kuten luonnosesityksessä (s. 14) todetaan, *rahapelihaittoja voidaan ehkäistä ja vähentää väestötasolla vähentämällä*

¹ https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/934de636-27bf-41b2-abff-ded1fe6aedfd/f4f49b29-1946-4844-abb1-a221fbbb6234/LAUSUNTOPYYNTO_20180621074857.pdf

rahapelien tarjontaa ja niiden saatavuutta tai asettamalla rahapelaamiselle muita rajoituksia. Nyt valittu tie näyttää olevan pelintarjonnan saatavuuden rajoittamisen sijaan *muiden rajoitusten asettaminen.*

Vastuullisuutta rahapelaamisen tarjonnassa on se, että kuluttajille tarjotaan kaikissa rahapelaamisen kanavissa toimiva ja selkeä pelaamisen hallinnan työkalujen kokonaisuus. Toimivia hallintatyökaluja ei ole mahdollista tarjota ilman rahapelaajan pakollista tunnistautumista. Tällä hetkellä toimivia pelaamisen hallinnan työkaluja voidaan siis tarjota ainoastaan internet-ympäristössä.

Mikäli lopullinen laki astuisi voimaan esitysluonnoksen kaltaisena, pakollisen tunnistautumisen ulkopuolelle jäisivät Veikkauksen nettipelejä sekä hajasijoitettuja rahapeliautomaatteja lukuun ottamatta kaikki muut rahapelit: kauppojen ja kioskien kassoilta myytävät kuponkipelit ja arvat, pelisalien kaikki rahapelit (mukaan lukien rahapeliautomaatit), toto-pelit raviradoilla sekä pöytäpelit yökerhoissa ja baareissa.

Pakollinen tunnistautuminen koskemaan laajasti julkisissa tiloissa tarjolla olevia 18 500 hajasijoitettua rahapeliautomaattia on itse rahapeliongelman kokeneiden ja siitä toipuneiden vertaisohjaajiemme mielestä askel oikeaan suuntaan, muttei vielä riittävä. Useampi vakavasta ongelmapelaamisesta toipunut ohjaajamme kokee, että pakollisen tunnistautumisen olisi erittäin hyödyllistä kattaa jatkossa kaikki rahapelit. Mikäli tunnistautuminen ei kata kaikkia rahapelejä, kokemustoimijamme pitävät erittäin todennäköisenä, että koska ”peliriippuvuus ei poistu yhtä nappia painamalla ja muita pelimahdollisuuksia jäisi edelleen auki”, ongelmallisesti pelaavan raha-automaattipelaaminen tulisi usein siirtymään toiseen kanavaan - automaattipelaajien mitä todennäköisimmin Veikkauksen pelisalien automaatteihin sekä osalla myös internetiin.

Tällä hetkellä ongelmalliseen rahapelaamiseensa havahtunut ihminen voi pyytää pelisaliin omachtoisen sisäänpääsykiellon. Koska pelisaliin astuvien henkilöllisyyttä (ja ikärajoja) ei tarkasteta, on sisäänpääsykiellon valvonnassa suuria aukkoja. Erityisesti isommilla paikkakunnilla, jossa sijaitsee useampia pelisaleja, ei ”asiakkaiden muistaminen kasvoista” ole kokemustoimijoidemme näkemyksen mukaan toimiva keino. Peliriippuvuuteensa havahtuneelle ei siis tällä hetkellä ole toimivaa mahdollisuutta estää itseltään sisäänpääsyä pelisaliin.

Veikkauksella on 92 omaa pelisalia (Pelaamot & Feel Vegasit) 43:lla paikkakunnalla². Useammilla paikkakunnilla pelisaleja on yksi, mutta isommilla paikkakunnilla useampia: esimerkiksi Helsinki-Espoo-Vantaa akselilla 26 salia, Turun alueella 7 ja Porissakin 4. Pelisaleihin on nyt sijoitettuna 2580 rahapeliautomaattia (k.a. 28 peliautomaattia per pelisali), kun lain mukaan niitä saisi olla 3900. Veikkaus voi halutessaan laajentaa pelisaliverkostoaan vielä noin 47 uudella (28 pelikonetta sisältävällä) pelisalilla, jonka seurauksena rahapelaamista (ja erityisesti ongelmapelaamista) kanavoituisi hajasijoitetuilta pelikoneilta vielä suurempien panosten ja laajemman pelivalikoiman sisältävien pelisalien rahapeleihin.

Ongelmia aiheuttava rahapelaaminen hajasijoitetuilta pelikoneita voisi osalla pelaajista suuntautua hyvin myös nettiympäristöön: sekä Veikkauksen peleihin kuin myös ulkomaisille toimijoille. Siksi kokemustoimijamme – ja myös me Pelirajat’on-toiminnan työntekijät – pidämme tärkeänä, että IP-blokkausten avulla ulkomaisten peliyhtiöiden toiminta monopolialueella pyritään kaikin keinoin estämään. Onnistuipa IP-blokkaus tai ei, ei lakiin tule jättää porsaanreikiä ja joustoa vain niillä verukkeilla, että *netin välityksellä löytyy monopolin ulkopuolista ’vastuutonta’ tarjontaa*” tai että *rahapelituotot tulevat vähenemään*. Suomen lainsäädännön muotoilun perusteena ei minkään muidenkaan kaupoissa myytävien, potentiaalisesti

² <https://www.veikkaus.fi/fi/yritys#!yhteystiedot/pelipaikat?pelipiste=Cafe+13>.

riippuvuutta aiheuttavien tuotteiden tai haitallisten sisältöjen osalta käytetä sitä perustetta, että netistä löytyy vastuutonta tarjontaa.

Monopolin ulkopuolinen rahapeli internet-tarjonta voidaan teknisin ratkaisuin estää ja vähenevät pelituotot taas kompensoituvat todennäköisesti satojen miljoonien eurojen säästönä, kun vakavien rahapeliongelmiin vähetessä myös yhteiskunnalle rahapeliongelmiin aiheutuvat suorat ja välilliset kustannukset vähenevät (lakiluonnos, s. 18).

Näemme useita perusteltuja syitä sille, miksi pakollinen tunnistautuminen tulisi ulottaa viipymättä kaikkeen Veikkauksen tarjoamaan rahapelaamiseen. Vain pakollisen tunnistautumisen avulla voidaan tarjota toimivia työkaluja rahapelaamisen hallintaan, estää alaikäisten rahapelaaminen sekä puuttua tehokkaasti rahapelaamiseen liittyvään rikollisuuteen. Pakollinen tunnistautuminen on lisäksi helppoa toteuttaa eikä vaikeuta kenenkään pelaamista tarpeettomasti. Pakollinen tunnistautuminen lisää koko järjestelmän uskottavuutta.

1. Kaikkia rahapelejä koskeva pakollinen tunnistautuminen ei vaikeuta tarpeettomasti kenenkään pelaamista

Pakollinen tunnistautuminen on pelaajalle yhtä pieni vaiva kuin ruokakaupassa kanta-asiakaskortin vilauttaminen. Se ei häiritse ei-ongelmattoman rahapelaajan pelaamista millään tavalla, mutta tarjoaisi erinomaisia mahdollisuuksia vastuullisen ja hallitun rahapelaamisen edistämiseen kaikille asiakasryhmille:

- Kaikille rahapelaajille välineet oman pelaamisen säätämiseen halutulle ja hallitulle tasolle
- Ongelma- ja riskipelaajille tehokkaat välineet oman rahapelaamisen rajoittamiseen
- Alaikäisten rahapelaamisen estämiseen.

2. Kaikkia rahapelejä koskeva pakollinen tunnistautuminen on helppoa toteuttaa

Veikkaus-kortilla tapahtuva *vapaaehtoinen tunnistautuminen* on jo nyt käytössä lähes kaikissa Suomessa tarjottavissa rahapeleissä. Tunnistautumismahdollisuus tulisi lisätä ainoastaan pöytäpeleihin ja totopelieihin, joista se nykyisellään puuttuu. Muissa rahapeleissä jo nyt oleva vapaaehtoinen tunnistautumismahdollisuus tulisi muuttaa pakolliseksi.

Tunnistautuminen tapahtuu Veikkaus-kortilla, joka on Suomen kolmanneksi yleisin kanta-asiakaskortti: se löytyy yli kahdelta miljoonalta suomalaiselta³. Kortin saantia voidaan helpottaa edelleen: se voitaisiin jatkossa myöntää kaikkien rahapeli jälleenmyyjien asiakaspalvelupisteistä. Pelaaminen pelipisteissä tulee jättää avoimeksi myös maassa vieraileville turisteille: myös heidän tulee olla mahdollista hakea Veikkaus-kortti itselleen.

Yksittäiset Helsingin kasinon pelit voitaisiin jättää jatkossakin tunnistautumisen ulkopuolelle, sillä kasinolle otettu sisäänpääsykielto on jo nyt toimiva estokeino. Mikäli pakollinen tunnistautuminen sisäänpääsyn yhteydessä (sekä mahdollisuus omaehtoiseen ja pitävään sisäänpääsykieltoon) tulisi voimaan kasinon lisäksi myös pelisaleihin, myös näiden paikkojen yksittäisissä rahapeleissä ei välttämättä tarvittaisi tunnistautumista. (pelisaleja alettaisiin jatkossa pitää *pelikasinoina*, ja näihin sovellettaisiin arpajaislain pykälää 15 ja 51.)

³ <https://www.veikkaus.fi/fi/etuasiakas#!/ohjeet>.

3. Kaikkia rahapelejä koskeva pakollinen tunnistautuminen mahdollistaa selkeän pelaamisen hallinnan työkalujen kokonaisuuden

Arpajaislain 14 pykälässä mainitaan, että pelaajalla saa olla vain yksi pelitili sähköisesti välitettäviä rahapelejä varten. Arpajaislakiluonnoksen perusteella hajasijoitettuihin automaatteihin rakennettaisiin netin pelitilistä kokonaan irrallinen ns. toinen pelitili, jossa olisi erilliset pelaamisen hallinnan työkalut. Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että näistä työkaluista säädetään tarkemmin vuonna 2021 pakollisen tunnistautumisen voimaan astumisen yhteydessä sekä vielä myöhemmin erillisillä asetuksilla, kun muutoksen vaikutuksia on ensin seurattu.

Sisäministeri Mykkäsen lehdistössä⁴ esittämien lausuntojen mukaan hajasijoitettuihin pelikoneisiin tulisi aluksi ainoastaan *jäähyllä vievä* paniikkinappula. Paniikkinappula on Veikkauksen nettipeleistä tuttu työkalu, jolla pelaamisen saa estettyä itseltään vuorokaudeksi. Tämän tyyppinen työkalu raha-automaatissa antaisi yksinään erittäin laihan ja lyhytaikaisen (24h) avun rahapelaamisen hallitsemiseksi.

Asennettavilla pelaamisen hallinnan työkaluilla tulee pyrkiä määrätietoisesti jo heti muutoksen alusta alkaen auttamaan ihmisiä rahapelaamisensa hallinnassa (kulutusrajat ja aikarajat). Kaikkein selkeintä olisi, että työkalut olisivat täsmälleen samat niin netissä kuin pelipisteillä.

Netissä asetettujen rajoitusten tulisi automaattisesti koskea myös pelipisteillä tapahtuvaa pelaamista sekä päinvastoin. Työkaluja tulee olla helppoa ottaa käyttöön niin itsenäisesti rahapelausautomaateilla ja netissä kuin myös suullisesti pyytämällä pelipisteen henkilökuntaa asentamaan ne.

4. Kaikkia rahapelejä koskeva pakollinen tunnistautuminen auttaa rahapelaamiseen liittyvien rikosten selvittämisessä

Kaiken rahapelaamisen kattava pakollinen tunnistautuminen tarjoaa virkavallalle tehokkaat työvälineet rahapelaamiseen liittyvien rikosepäilyjen (urheilun sopupeliepäilyjen & rikollisen rahan pesun) selvittämiseen. Nettipeleissä rahanpesu on vaikeampaa jo nyt, sillä kaikki pelaaminen tapahtuu netissä tunnistautuneena, kaikesta pelaamisesta jää jälki ja raha pitää siirtää pelitilille pankkitilin kautta.

Pelkästään pelikoneisiin asennettava tunnistautuminen ei rahanpesun estämisessä auta, sillä rahanpesu tapahtuu suurempia kertapanoksia mahdollistavissa peleissä (esim. vedonlyönti).

Rahapelejä pelataan toisinaan myös rikollisesti hankitulla rahalla, esimerkiksi läheisiltä tai työpaikalta kavalletulla. Näissäkin tapauksissa virkavallalla olisi entistä parempia keinoja selvittää rahan liikkeitä, kun rahapelaaminen tapahtuisi tunnistautuneena.

5. Kaikkia rahapelejä koskeva pakollinen tunnistautuminen tarjoaa tietoa vastuullisuustyökalujen kehittämiseen

⁴

<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/4000142/Pakollinen+tunnistautuminen+ja+jaahylle+vieva+paniikkinappula+tulossa+rahapelikoneisiin++sisaministeriolta+uusi+esitys>

Mikäli tunnistautumista ei oteta käyttöön samanaikaisesti kaikkien rahapelaamiseen, on mahdotonta seurata lakimuutoksen vaikutuksia esimerkiksi rahapelaamisen siirtymisestä mahdollisiin muihin kanaviin tai hyödyntää pelaamiskäyttäytymisestä kertyvää tietoa kokonaisvaltaisesti vastuullisuustyökalujen jatkokehittämiseksi.

Pykälään 14c kohdistuvien muutosehdotustemme lisäksi ehdotamme kokonaisvaltaisen suunnitelman tekemistä suomalaiselle rahapelipolitiikalle ja pelihaittojen vähentämiseksi

Kun lakimuutoksen tavoitteena on melko yleisellä tasolla oleva *rahapelihaittojen vähentäminen*, ei tavoitteen saavuttamista voi selkeästi mitata. Ehdotamme selkeämpiä, mittavissa olevien tavoitteiden määrittelyä lakimuutokselle. Toivomme myös toimintasuunnitelmaa koko suomalaiselle rahapelipolitiikalle, jossa vastattaisiin mm. seuraaviin kysymyksiin:

1. Kuinka paljon rahapelaamisen haittoja pyritään Suomessa vähentämään? Missä aikataulussa näihin tavoitteisiin pyritään?
2. Miten lakimuutosten sekä vastuullisuustyökalujen vaikutuksia tullaan mittaamaan?
3. Miten tunnistautumista ja työkaluja koskevien lisäsäädösten asettamisen tarvetta jatkossa arvioidaan?
4. Mikä on hyväksytty rahapelituottojen väheneminen ja hallittu aikataulu tälle?
5. Tullaanko tuottojen vähenemistä kompensoimaan edunsaajille jollakin tavalla?
6. Millä muilla toimenpiteillä länsäätäjä pyrkii tekemään suomalaisesta rahapeliympäristöstä turvallisempaa?
 - Markkinointirajoituksilla ja rangaistuksilla? (samankaltaisiksi kuin tupakka- ja alkoholituotteissa)
 - *Pelaa maltilla* -slogania laajemmalla kansalaisviestinnällä rahapelaamisen mahdollisista vakavista häittäpuolista?
 - Valtion säätämällä yläkatolla rahapelaajan kuukausittaisille rahapelitappioille?
 - IP-blokkauksella ulkomaisille pelisivustoille?
 - Pelipisteiden määrän rajoittamisella?
 - Pelipisteiden sijoitteluun viranomaisarviota?
 - Pysyvillä resursseilla rahapeliriippuvuuteen tarjottavan psykososiaalisen ehkäisyn, hoidon ja tuen kehittämiselle?
 - Viranomaisten suorittamaa tarkempaa ikärajavaltontaa nykyisen omavalvonnan sijaan?

Ehdotamme, että pelaamisen hallinnan työkalujen jatkokehittämisessä ja muussa vastuullisuuteen pyrkivän pelitoiminnan lisäämisessä hyödynnettäisiin jatkossa myös rahapeliriippuvuuden itse kokeneiden koulutettujen kokemusasiantuntijoiden ymmärrystä.

Helsingissä, 10.8.2018

Jari Martikainen
Pelirajat'on-toiminnan päällikkö
Sosped säätiö

Lassi Rajamäki
Toiminnanjohtaja
Sosped säätiö

SOSPED

Sosped säätiö | Stiftelsen Sosped | Sosped Foundation
www.sosped.fi